

Egy fel nem ismert Sesleriánkról.

Über eine verkannte Sesleria.

Irta :  Jávorka Sándor dr.
Von : 

(1 szövegeközi rajzzal. — mit 1 Textillustration.)

A Magyar Nemzeti Múzeum herbariumában egy a *Sesleria tenuifolia* SCHRAD. alakkörébe eső érdekes *Sesleria*-alak keltette fel figyelmemet, melyet SCHLOSSER és VUKOTINOVIC *S. juncifolia* néven ismételten gyűjtöttek a horvátországi Kőrös község felett elhízódó Kalnik hegyen. A növényt pontosabb megfigyelés végett DR. KÜMMERLE J. BÉLA kollégám ez év tavaszán termőhelyén is fölkereste s ott meggyőződést szerzett arról, hogy ez a *Sesleria*, — új nevén *S. kalnikensis* — tavasszal a Kalnik hegy mészszerincének uralkodó pázsitfüvét alkotja. SCHLOSSER és FARKAS-VUKOTINOVIC a «Flora croatica»-ban (1280. és 1282. old.) a *S. juncifoliát* és *S. tenuifoliát* is közlik a Kalnik hegyről s ezenkívül mind a kettőt a Zágráb körüli mészhegyekről is. A Kalnikhegyen azonban kizárólag csak a *S. kalnikensis* nő, a «Flora croatica» *S. tenuifoliája* és *juncifoliája* tehát a *S. kalnikensis*-re vonatkozik s valószínűleg *S. kalnikensis* lesz a Zágráb mellőli mészhöhegyekről közölt *S. tenuifolia* és *juncifolia* is: SCHLOSSER legalább a *S. kalnikensis* példányok mellé irt egyik vignettáján a Kalnik hegyen kívül még a zágrábi hegyeket is említi termőhelyül.

A következőkben adom a *Sesleria tenuifolia* alakkörébe eső kalniki *Sesleriának* diagnosisát:

Sesleria kalnikensis JÁV.

Dense caespitosa erecta vel ascendens; rhizoma lignosum, culmos (1—)2—5 dm. longos emittens. Culmi basi vaginis emarcedis fuscis in fila flexuoso-intertexta solutis instructi, erectiusculi, profunde striati, glabri, laeves; nodi culmorum vaginis inclusi. Folia laete viridia, intus glauco-viridia, laminae foliorum innovationum interiores convolutae vel canaliculatae, subsetaceae, ca. $\frac{1}{2}$ —1 mm latae, 2—4 costatae, interiores et culmeae virae plerumque planae, emarcedae etiam pro parte canaliculato-complicatae, 2—3 mm. latae, (complicatae ergo 1—1.5 mm. latae) leniter costatae, i. e. nervatae, nervi (i. e. fasciculi fibrovasculares) medio excepto in utroque laminae latere 5—9. omnes vel plurimi saltem fascienlis sclerenchymaticis hypodermicis superioribus et

inferioribus nervis respondentibus cum nervis confluentibus. *Laminae foliorum culmeorum* 1—2, 05—2 cm. longae *oblongo-lineares*. Laminae omnes rigidae margine late cartilagineo-cinctae, scabridulae, *apice obtusiusculae*, emarcidae pungentes culmum aequantes usque eo dimidio breviores. Ligula truncata ciliolata.

Inflorescentia inaequaliter oblonga, lobulata vel raro interrupta, florendi tempore coerulescens; bracteae latae, inaequaliter serratae. Glumae e basi ovata in aristam usque 1 mm. longam acuminatae spicula parum breviores, glaberrimae nitidae, carina scabridula.

Spiculae plerumque triflorae, palea inferior late ovato-oblonga, trinervis, nervis in aristas breves palea multoties breviores exeuntibus (arista media laterales superante), dorso et margine scabridula. Palea superior late oblonga, binervis, nervis in aristas breves exeuntibus, breviter ciliatis. Antherae ca. 3 mm. longae. Stigmata longissima, ex apice floris egredientia. Caryopsis apice dense puberula, 1.5—2 mm. longa.

Crescit abunde in rupibus calcareis montis Kalnik supra pag. Kalnik ad confines comitatum Belovár et Varasd Croatiae. Altitudo ca. 60 m. s. m. Floret ad finem mensis Aprilis et ineunte Majo.

Syn.: *Sesleria junifolia* SCHLOSSER et FARKAS-VUKOTINOVIC: Syllabus fl. croaticae (1857) p. 12, Flora croatica (1869) p. 1282 et in schedis, non Host. l. c. Gram. IV. (1809) p. 138, tab. 22, quae stirps e Dalmatia publicata est forma tantum foliis brevioribus crassioribusque *S. tenuifoliae*.

A proxima specie, *Sesleria tenuifolia* SCHRAD. differt foliis-junioribus saltem et exceptis intimis innovationum, planis vel canaliculatis, latioribus, 2—3 mm. latis, folio praesertim caulino superiore anguste-oblongo, nervis (i. e. fasciculis fibrovascularibus) laminarum in utroque latere 5—9, apice foliorum obtusiusculo, gluma superiore pro more longius aristulata, dum *Sesleria tenuifolia* habet folia plerumque convoluta, ca. 0.3 usque 0.8 mm. lata, in forma *planifolia* DEG. et KÜMM. (in schedis) = plana usque 1.5 mm. lata, laminam folii caulini superioris semper linearem convolutam, nervos laminarum omnium utroque latere plerumque 2—3, apicem foliorum in acumen pungens acuminatum.

A *Sesleria* genus fajai között hálósan recézett töhüvelyekkel bíró fajt csak egyet ismerünk, t. i. a *S. tenuifolia* SCHRAD.-t.) melynek elterjedésköre az Adriai tenger mészszi klás partmellékére esik a velencei Alpe-sektől kezdve Krajna déli részén és Isztrián,

*) ASCHERSON és GRÄBNER Synopsisaiban (II. pag. 320) a *S. rigida* HEUFF. hibásan van a hálós-reczés hüvelyűek közé sorolva; ugyszintén RICHTER: Plantae europaeae (I. pag. 69) nyomán, helytelenül szerepel benne a *S. tenuifolia* synonymjai között a *S. filifolia* HORPE is.

*) Bei ASCHERS. GRÄBN. Syn. II. wird *S. rigida* HEUFF. irrthümlich zu den Arten mit netzfaserigen Blattscheiden gestellt, auch ist die Anführung von *S. filifolia* HORPE als Synonym von *S. tenuifolia* — nach RICHTER Pl. Eur. I. 69 — irrthümlich.

Horvátország nyugati hegyvidékén, Bosznián, Herezegovinán és Dalmácián át egész Albániáig és Itáliában az Apenninek-ben, s nyugatra egész Capri szigetéig.**)

Említett jellemző sajátosságán kívül a legtöbb fajjal szemben még a vékony, legtöbbször összegöngyölödött élű s ily állapotban rendszeren 0·3–0·5 mm. széles levelei is megkülönböztetik. A levelek szélessége azonban elég nagy változékonyságnak van alávetve. Az egész elterjedési terület igen számos pontjáról látott példányok legtöbbször — köztük a *S. tenuifolia* = *juncifolia* Host. eredeti dalmáciai termőhelyéről látottaknak is — a levélszélessége rendszer. tehát összehajlott élű állapotban 0·3–0·5 mm., s csupán a délitáliai Abruzzok egy pontjáról láttam Dr. DEGEN ARPÁD herbariumában kb. 0·8 mm. széles levelűeket is, a vékony levelűekkel keverve, de minden esetben a levél keresztmetszetében edénynyaláb, mely majd mindig a neki megfelelő sclerenchyma-köte-



A *Sesleria tenuifolia* SCHRAD. (1), *S. tenuifolia* f. *planifolia* DEG. et KÜMM. (2) és a *S. kalmikensis* JAV. levélkeresztmetszete nagyítva. — Blattquerschnitte von: *Sesleria tenuifolia* SCHRAD. (1), *S. tenuifolia* f. *planifolia* DEG. et KÜMM. (2) und *S. kalmikensis* JAV. (3) (vergrößert).

gekkel folyik alul-fölül össze, 2–3 van minden oldalon. Igen ritkán a levelek egy része lapos lesz s ez esetben a levelek igen lágyak, vékonyak, minő a horvátországi Ogulin melletti Klek hegy csúcsáról eredő számos példány is. De ugyancsak helyről — mely egyuttal a *S. tenuifolia*-nak a *S. kalmikensis* termőhelyéhez legközelebb eső

**) A Magyar Nemz. Múzeum herbariumában 2 példány ROCHEL gyűjtéséből eredő *S. tenuifolia* van a Bánság területéről, közelebbi termőhely megjelölése nélkül. A bánsági termőhely azonban bizonyára teves növényesere következtében íródott a növény mellé. Dr. DEGEN ARPÁD szíves értesítése szerint ROCHEL-nek Dresdenben levő herbariumában valódi *S. tenuifolia* nincs, az ott ilyen név alatt levő bánsági *Sesleria*-fajok részben *S. filifolia* HORPE, részben *S. rigida* HEUFF.

**) Im Herb. des ung. Nat. Mus. befinden sich 2 von ROCHEL im Banate gesammelte Exemplare von *S. tenuifolia*, ohne nähere Standortsbezeichnung. Es handelt sich aber sicher nur um eine Exemplarsverwechslung, da im ROCHEL'schen Herbar. in Dresden keine echte *S. tenuifolia* aus dem Banat enthalten ist; nach gef. Mitteil. Dr. v. DEGEN's liegt dort unter diesem Namen nur *S. filifolia* HORPE und *S. rigida* HEUFF.

ismert lelőpontja is láttam Dr. DEGEN ARTÁD herbáriumában PERLAKY GÁBOR-tól gyűjtött néhány oly *S. tenuifoliát* is, melynél a levél középerének mindakét oldalán már 3—4 vastagabb s 1—2 kisebb oldalér található s a levél szélessége is 0.5—1.1 mm. közt változik. Ugyancsak G. VON BECK a Wissenschaftliche Mitteilungen aus Bosnien u. d. Herzegowina IX. (904) 439. lapján a boszniai Vlašić-ról és Trebinje mellől Herzegovinából a fonalak mellett növény *S. juncifolia*-t ismertet, melynek levele a leírás szerint 1—1.4 mm. vastag; ha ez a levélszélesség nem a lapos levéllemez szélességi méretére vonatkozik, úgy ez esetben ez az alak az ogulini klekhegyi példánnyal együtt a vastagabb levelű *S. kalnikensis*-hez közeledő átmeneti alaknak tekinthető; mind e két alak mintegy a *Sesleria tenuifolia* elterjedési körének kontinentális szélein fordul elő s így a *S. kalnikensis*, tekintetbe véve, hogy az egyes *Sesleria* fajoknak is általában szűkebb elterjedési körük és igen minuciózus megkülönböztető bélyegeik vannak, mintegy a *S. tenuifolia* pendant kontinentális fájának tekinthető s ha a későbbi megfigyelések sűrűbb átmeneteket is állapítanak meg a *S. tenuifolia* és a *S. kalnikensis* között, a *S. kalnikensis* ez esetben is a *S. tenuifolia*-nak subspeciesül vehető.

Der Verf. wurde durch einige im Herbar des ungar. Nationalmuseums liegende Exemplare, welche SCHLOSSER und VUKOTINOVIC zu wiederholten Malen auf dem Berg Kalnik bei Kreuz gesammelt und als *S. juncifolia* verteilt hatten, auf eine *Sesleria* aufmerksam gemacht, welche mit *S. tenuifolia* SCHRAD. verwandt ist, von dieser aber in Blattform und Structur abweicht. Diese Pflanze wurde dann heuer im Frühjahr von Dr. J. B. KÜMMERLE auf dem Kalnik in grösserer Menge gesammelt; das reiche Material ermöglichte ihr genaueres Studium: die Diagnose vgl. auf p. 312, wo auch die Unterschiede gegenüber *S. tenuifolia* SCHRAD. und der Form: *planifolia* DEG. et KÜMM. (in schedis) dargelegt werden.

Prof. G. v. BECK erwähnt in Wiss. Mitt. aus Bosn. u. d. Herzeg. IX. 439 vom Berg Vlašić in Bosnien nebst der Stammform eine var. *S. juncifolia*, welche auch 1—1.4 Mm. dicke Blätter hat. Wenn sich diese Dimension nicht auf die Breite flacher Blattspreiten bezieht, so gehört diese Form sowie die auf dem Berg Klek bei Ogulin vorkommenden dickblättrigen Formen auch zu Übergängen zwischen *S. tenuifolia* u. *kalnikensis*, welche, sowie auch die letztere, am kontinentalen Rande des Verbreitungsbezirkes der *S. tenuifolia* auftreten. Mit Hinsicht auf die minutiösen Unterschiede, welche einzelne auf enge Verbreitungsbezirke beschränkte *Seslerien* charakterisieren, räumt der Verf. die Möglichkeit ein, dass spätere Beobachtungen noch mehrere Übergänge zu Tage fördern werden, in welchem Falle *S. kalnikensis* als Unterart der *S. tenuifolia* anzugliedern sein wird.

ZOBODAT - www.zobodat.at

Zoologisch-Botanische Datenbank/Zoological-Botanical Database

Digitale Literatur/Digital Literature

Zeitschrift/Journal: [Ungarische Botanische Blätter](#)

Jahr/Year: 1911

Band/Volume: [10](#)

Autor(en)/Author(s): Javorka Sandor

Artikel/Article: [Egy fel nem ismert Sesleriánkról. Über eine verkannte Sesleria. 311-314](#)